

ÚHEL POHLEDU

Začal festival Věčná naděje

V Terezíně zazněl koncert, který je unikátní připomínkou ducha hudby a lidskosti v mezních podmínkách

HELENA HAVLÍKOVÁ
operní publicistka

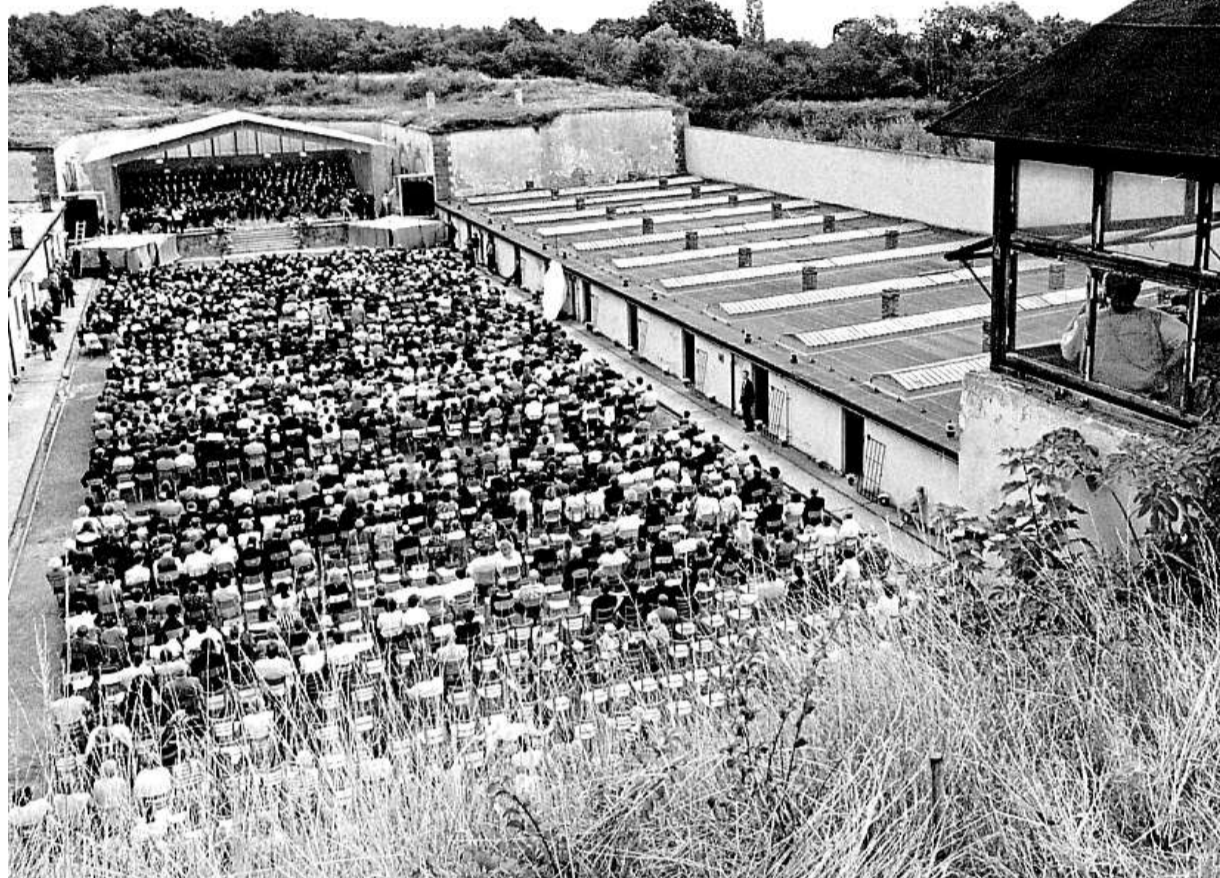
Gustav Mahler i tzv. terezínští skladatelé a poselství osudů těchto tvůrců stojí v základech nově vznikajícího mezinárodního festivalu s názvem *Věčná naděje*. Jeho letošní prolog se právě tento týden konal v Terezíně.

Gustav Mahler (1860–1911), pozdně romantický skladatel, jehož deset symfonií ho vyzdvihlo mezi nejvýznamnější tvůrce tohoto žánru konce 19. a první poloviny 20. století, se sice i díky svému dirigentskému působení v Hamburku, ve Vídni nebo newyorské Metropolitaně stal světoběžníkem. Narodil se ovšem v Kalištích u Humpolce v německy hovořící židovské rodině a v Jihlavě žil až do svých patnácti let. Ostatně společnost Gustava Mahlera MAHLER 2000 obnovila právě v Kalištích jeho rodný dům, zřídila zde muzeum a pořádá každoroční festival *Hudba tisíců Mahler – Jihlava*. Mahler působil jako operní dirigent i v Olomouci, v Praze pak v letech 1885–1886 v Novém německém divadle.

Terezínští skladatelé

V českých zemích se narodili a působili také skladatelé, které kvůli jejich židovskému původu spojil krutý osud nuceného pobytu v terezínském ghettu. Viktor Ullmann (1898–1942), Pavel Haas (1899–1944), Hans Krása (1899–1944) nebo Gideon Klein (1919–1945) rozvíjeli své muzikantské talenty v hektickém meziválečném „kotlí“ stylů a v hledání nových cest hudby s inspirací jazzem, atonální hudbou, folklorem, pozdním romantismem, ale i Hábovými mikrointervalovými systémy. Sotva však začala jejich tvorba rezonovat u posluchačů a zapojovali se do kulturního života jako klavíristé (Klein, Ullmann, Krása), Ullmann též jako dirigent, sbormistr a pedagog, byli deportováni do Terezína. Ani zde však nejenže nepřestali komponovat, ale v drsných podmínkách dávali druhým naději i organizováním kulturního života, než byli odsunuti do táborů smrti.

Festival *Věčná naděje* se tak chce opřít také o genia loci Terezína s osmiúhelníkovou hvězdí vojenské pevnosti, vybudované z popudů císařovny Marie Terezie, jejíž jméno dalo městu název. Nacisté zde pak za druhé světové války vytvořili ghetto, do kterého násilně zahrnuli více než

Na dvoře Malé terezínské pevnosti zaznělo například Verdiho *Rekviem* pod vedením Gerda Albrechta už v roce 1997. Nově vznikající festival má ale výrazně rozsáhlejší a dlouhodobější ambice, koncerty se konaly v Magdeburšských kasárnách a Kulturním domě v Terezíně. FOTO ČTK

60 tisíc Židů. Tábor nebyl vyhlazovací – nacistická propaganda ho využívala naopak jako zástěrku pro uklidnění světové veřejnosti, že se „nic neděje“, a povolila v něm „kulturní“ život. A „světová veřejnost“ (zastoupená Červeným křížem) na tuto zvrácenou hru úlevně přistoupila.

Brundibár, symbol naděje

Jedním ze symbolů nezlomné naděje v podmínkách soustavného ponižování a každodenní obavy o přežití se stal *Brundibár* Hanse Krásky, dětská opera o zlém flašinetáři, který brání chudým dětem ve zpívání, jímž si chtějí vydělat peníze na uzdravení nemocné maminky. *Brundibár* poprvé zazněl už v roce 1941 v pražském sírotčinci pro židovské děti, jejichž rodiče byli transportováni do koncentračních táborů. V Terezíně se ho podařilo uvést dokonce více než padesátkrát. Některé záběry z *Brundibára* byly ovšem využity ve filmu *Theresienstadt* na důkaz, že Hitler velkory-

Když nacisté usoudili, že propagandistického prezentování „kulturního“ života v Terezíně už bylo dost, poslali skladatele, podobně jako řadu účinkujících dětí, do vyhlazovacích táborů

”

se „dal Židům jejich město“. Když nacisté usoudili, že propagandistického prezentování „kulturního“ života v Terezíně už bylo dost, poslali skladatele, podobně jako řadu účinkujících dětí, do vyhlazovacích táborů.

Cílem festivalu *Věčná naděje* však není pouze rozvíjení interpretace tvorby „festivalových“ skladatelů, ale jejich zasazení do širších kontextů také prostřednictvím výstav a konferencí. Na těch by se měl podílet nově založený Institut terezínských autorů, který se zaměří na systematický výzkum, shromažďování roztroušených materiálů a popularizaci terezínských skladatelů s ambicí postupného vydávání jejich díla.

Životní osudy a tvorba Gustava Mahlera i terezínských skladatelů odrážejí peripetie dějin středoevropského prostoru první poloviny 20. století v koexistenci české, německé a židovské společnosti a kultur. Fenomén místa přinesl vzájemné ovlivňování i vymezování, spolupráci, ale i nevraživost. Všechny tyto zkušenosti jsou stále živým a aktuálním poselstvím lidskosti a národnostního soužití, které chce nově vznikající festival *Věčná naděje* připomínat a tvořivě rozvíjet.

SPD se chce zbavit americké jaderné síly

Německá politická scéna ani nestačila strávit připravované angažmá bývalého kancléře Gerharda Schrödera v ruské státem ovládané ropné společnosti Rosněf, a ještě větší „bomba“ připravil údajující předseda SPD Martin Schulz, když vyhlásil stažení amerických jaderných zbraní z německého území jako zahraničně-politický cíl německé sociální demokracie.

Průzkumy naznačují, že SPD nevyhraje, a CDU/CSU našťestí něco podobného v programu nemá. Ale přece jen – sociální demokracie je druhá největší německá politická strana a nelze to brát na lehkou váhu. Američtí spojenci v NATO to jistě vnímají, ale hlavně to nelibě ponese další spojenci v rámci NATO, především v Polsku a v Pobaltí. Naopak potěšena a povzbuzena bude Putinova klika v Kremlu. V Moskvě získají dojem, že jejich snahy podkopat systém evropské bezpeč-

MONITOR
JANA MACHÁČKA

nosti nese ovoce. A ještě znásobí svoje úsilí.

Německý politolog Ulrich Speck, který působí v bruselském think tanku Carnegie Europe, k tomu na svém profilu na Facebooku napsal, že „Schulz prokázal totální ignoranci toho, jak funguje systém jaderného odstrašení, jakož i pohrdání evropskými bezpečnostními zájmy. Jaderná síla jako odstrašující prostředek je jediný komponent evropské obrany, který Evropané nedokážou nahradit, a je proto zcela nezbytná pro evropskou bezpečnost.“

V době, kdy Rusko provádí invaze do sousedních zemí, okupuje a anektuje jejich části, zvyšuje investice do

zbrojení, provádí rozsáhlá vojenská cvičení u hranic NATO a samo rádo upozorňuje na svou jadernou kapacitu a připravenost ji použít, je to od Schulze nezodpovědnost. Otázka také je, jestli to je z Schulzovy strany předvolební tah a politický kalkul, nebo jestli tomu sám věří.

Z Prahy se to ale kritizuje těžko. Nebyli jsme schopni podpořit a prosadit ani americký radar na našem území, natož americké jaderné zbraně, kdyby na to přišlo.

A jak se dívat na Macronovo setkání s premiéry Rakouska, Slovenska a Česka v Salcburku? Na serveru Eurointelligence.com je hodnotí jako první krok

k více ochranné Evropě. Koneckonců již dříve v Bruselu nový francouzský prezident řekl: „Myslím si, že Evropa musí chránit svoje občany a evropský integrační projekt musí získat nový význam. Naši občané se chtějí osvobodit od tlaků globalizace.“

Lámání evropského ducha

V Salcburku chtěl prý Macron otestovat chuť Rakouska, České republiky a Slovenska k větší evropské integraci. Chtěl zjistit, jestli jsme ochotni akceptovat kompromis ve věci vysílání pracovníků do zahraničí.

Podle Macrona vysílání pracovníků „podlamuje evropského ducha“. Vysílání pracovníků nesmí podle něj znamenat „závod ke dnu ve smyslu odstraňování sociální regulace“. Češi i Slováci prý v principu souhlasili s kompromisem, tedy s kratší dobou povoleného vysílání, než je 48 měsíců, které navrhuje Evropská komise.

DOPISY REDAKCI

Hospodaření s vodou je nutné řešit preventivně

Ad LN 23. 8.: Houba Česko

S názory předestřenými komentátorem Martinem Zvěřinou na problematiku předvolebních plánů stran řešení hospodaření s vodou lze plně souhlasit. Spíš než o „boj se suchem“ jde skutečně primárně o problém prevence a snižování rizika katastrof, který patří k adaptačním opatřením na změny klimatu, a má tudíž širší rozměr.

Tím samým není třeba tvrdit, že povodně a sucha vznikají pouze změnami klimatu, neboť tyto katastrofy jsme u nás měli již dávno před průmyslovou revolucí a emisí skleníkových plynů. Významný je však poukaz na důležitý a obtížný problém, kterým se zdá soupeření mezi resorty (v tomto případě zejména životního prostředí a zemědělství), a nastolení otázky, jak odpovědnost a řízení problému sucha a povodní v širším smyslu sjednotit pod jedním úřadem.

Souhlasím, že zdánlivě nejlepší přidělení této problematiky přímo pod předsedu vlády nemusí být u nás zcela optimální.

Vytvoření nového úřadu (resortu) pro zemi velikosti České republiky rovněž není příliš perspektivní.

Problémem v případě sjednocení resortu zemědělství a životního prostředí by mohlo být to, že resort (zemědělství), který patří k velkým znečišťovatelům životního prostředí, by byl zároveň odpovědný za kontrolu a snižování tohoto znečišťování.

Rozhodně je nicméně problém prevence a snižování katastrof nezbytně urgentně řešit a bude to podstatný úkol pro novou vládu, ať bude tvořena jakýmkoliv politickými stranami.

Závěrem bych jen velmi rád připomenul, že analogicky řízení jedním resortem (ministerstvem životního prostředí) a zároveň poskytování dat, předpovědí, výstrah a služeb pro dalších minimálně pět resortů je dlouhodobým problémem Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ) a bylo by mimořádně prospěšné, kdyby také tento úkol byl řešen současně s otázkami ochrany před povodněmi a suchem.

Ivan Obrusník, emeritní ředitel ČHMÚ

Dopisy jsou redakčně kráceny.

Své příspěvky posílejte do rubriky Názory na adresu LN, Karla Engliše 519/11, 150 00 Praha 5 - Smíchov nebo e-mailem na adresu dopisy@lidovky.cz.

Názory v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce